

GAMS

BELGIQUE - BELGIË

GBV & ASYLUM
LEARN & ACT

1

SPECIFIEKE
FICHE

Seksuele uitbuiting en internationale bescherming*

* Er wordt in deze fiche gestreefd naar een genderbewust en inclusief taalgebruik. Hoewel hierbij erkend wordt dat de Nederlandse taal hierin tekort schiet, werd ervoor gekozen de vermelding 'v/m/x' weg te laten om de continuïteit van de tekst te verzekeren.

Inhoudstafel

1. Basisaspecten	1
1.1. Definitie.....	1
1.2. Context.....	3
1.3. Gevolgen.....	5
2. Juridisch kader	7
3. Identificatie	10
3.1. Aandachtspunten voor de sociale en medische intake.....	10
3.2. Signalen voor identificatie.....	12
3.3. Voorbeeldvragen.....	13
4. Stappen na identificatie	10
4.1. Op psychosociaal vlak.....	14
4.2. Op het vlak van gezondheid.....	14
4.3. Op juridisch vlak.....	15
4.4. Veiligheid in het opvangcentrum.....	16
5. Praktische hulpbronnen	18
6. Bronnen voor verdere studie	20
Bijlage 1: Stof tot nadenken	22

1 | Basisaspecten

Deze fiche behandelt het thema seksuele uitbuiting ongeacht dit het resultaat is van mensenhandel of prostitutie, ongeacht het één of meermaals gebeurde en ongeacht de plaats waar het geweld zich afspeelde: tijdens het

migratieparcours en/of bij/sedert aankomst in België. De scheidingslijn tussen prostitutie en mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting is dun, maar het zijn het beide vormen van gendergerelateerd geweld.

1.1. DEFINITIE

Volgens artikel 2 van de Verklaring van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over de uitbanning van geweld tegen vrouwen (1993),

“omvat geweld tegen vrouwen, zonder hier toe beperkt te zijn, de vormen van geweld hieronder opgesomd [...], waaronder geweld in verband met uitbuiting, met inbegrip van pooierschap en gedwongen prostitutie”.

In België worden in het nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019, alsook in het 'Plan intra-francophone de lutte contre les violences sexistes et intra-familiales 2015-2019' prostitu-

tie en seksuele uitbuiting opgenomen in de lijst van vormen van seksueel geweld².

Seksuele uitbuiting is een vorm van schending van de mensenrechten, met name door het profiteren of pogen te profiteren van een toestand van kwetsbaarheid, een ongelijke machtsverhouding of een vertrouwensrelatie met seksuele bedoelingen met al dan niet als doel er geldelijk, sociaal of politiek³ gewin uit te halen (pooierschap⁴). **Prostitutie⁵ en seksuele uitbuiting zijn seksespecifieke aangelegenheden:** meestal gaat het om vrouwen en meisjes die geprostitueerd worden door mannen of jongens die voor deze seksuele dienst

1 Zie artikel 2 van de Verklaring van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over de bestrijding van geweld tegenover vrouwen (1993) om de verschillende vormen van geweld tegenover vrouwen te kennen, Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx>.

2 Om het Nationaal Actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019 te raadplegen: https://igymiefh.belgium.be/nl/publicaties/nationaal_actieplan_ter_bestrijding_van_alle_vormen_van_gendergerelateerd_geweld2015.

3 De term 'seksuele uitbuiting' is een generische term die een bepaald aantal concepten omvat, nl. die betreffende betaalde seksuele betrekkingen, voorstel tot betaalde seksuele betrekkingen en relatie van uitbuiting met seksueel karakter. Zie United Nations (2017). Glossary on Sexual Exploitation and Abuse Thematic Glossary of current terminology related to Sexual Exploitation and Abuse (SEA) in the context of the United Nations, Second Edition, Retrieved from https://hr.un.org/sites/hr.un.org/files/SEA%20Glossary%20%20%5BSecond%20Edition%20-%202017%5D%20-%20English_0.pdf.

4 Het Belgische Strafwetboek definieert 'pooierschap' in artikel 380: 1° Hij die een meerderjarige aanwerft, meeneemt of wegbrengt met het oog op het plegen van prostitutie, zelfs indien deze instemt ; 2° Hij die een huis van prostitutie houdt; 3° Hij die andermans prostitutie exploiteert door kamers te verhuren of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt met het oog op prostitutie met als bedoeling opbrengst te realiseren; ; 4° Hij die op enige andere wijze een abnormale opbrengst realiseert uit andermans prostitutie.

5 **Prostitutie is een sociaal fenomeen met 'universeel' karakter**, omdat het overal aanwezig is in de wereld. Het blijft een heikel onderwerp dat waarden en rechten interpelleert, idealen met de voeten treedt en vaak een aantal ideologische, politieke en sociale botsingen uitlokt. Een dergelijk onderwerp aankaarten is dus een delicate aangelegenheid gezien de zware ethische beladenheid en het verband met het respect voor de mensenrechten. Het is de bedoeling in het kader van deze didactische fiche, op strikte en gedocumenteerde wijze, de professionals van de opvangcentra voor aanvragers van internationale bescherming, te informeren over de dynamieken die het gevolg zijn van seksuele uitbuiting. Prostitutie maakt hier deel van uit, en dit, in de specifieke context van migratie en asiel (internationale bescherming).

betalen⁶. Om de seksuele exploitatie goed te begrijpen moet het opgevat worden als een **systeem** dat betrekking heeft op het **slachtoffer** dat wordt uitgebuit, de organisatoren van deze uitbuiting (pooiers⁷) en degenen die de slachtoffers de mogelijkheid geven in levensonderhoud te kunnen voorzien (**klanten**).

Bovendien is **mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en uitbuiting door prostitutie de meest voorkomende vorm van mensenhandel**. De Europese Commissie heeft in 2013 de aandacht gevestigd op statistieken waaruit blijkt dat de belangrijkste vorm van mensenhandel in de Europese Unie, tussen 2008 et 2010, mensenhandel betreft met het oog op seksuele uitbuiting (62%), gevolgd door dwangarbeid⁸. Het Europees instituut voor de gelijkheid tussen vrouwen en mannen heeft eveneens aangetoond dat mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting een vorm van gendergerelateerd geweld is: 95% van de personen die als slachtoffers geïdentificeerd werden in de Europese Unie zijn vrouwen en meisjes⁹.

Een definitie van **seksuele uitbuiting in het kader van mensenhandel** kan ertoe bijdragen de contouren van het fenomeen beter te begrijpen. Het Protocol van de Verenigde Naties met het oog op de preventie, beteugeling en bestraffing van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting¹⁰, definieert deze als:

“Het ronselen, vervoeren of doorvoeren, verbergen of opvangen van personen, door middel van bedreiging of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, door middel van ontvoering, arglist, bedrog, met misbruik van gezag of van een toestand van kwetsbaarheid, of door het betalen of aanvaarden van geld of voordelen om instemming te verkrijgen van een persoon die gezag uitoefent over een andere persoon met het oog op diens exploitatie.”

In haar rapport van 2006 heeft de **speciale rapporteur van de Verenigde Naties inzake mensenhandel verklaard dat in de meeste gevallen prostitutie, zoals ze op heden in de wereld georganiseerd wordt, beantwoordt aan de constitutieve bestanddelen van mensenhandel**. Ze verzocht met klem de ondertekenende staten, waar de prostitutie-industrie legaal is, erover te waken dat hun stelsels van legale prostitutie geen massale en systematische mensenhandel zou bestendigen, maar deze staten houden zich niet aan hun verplichtingen¹¹. Haar verklaringen betreffende het gevaar (eigen aan stelsels van legale prostitutie), waardoor mensenhandel geconsolideerd wordt, werden bevestigd door recente studies. Deze tonen aan dat mensenhandel de neiging heeft toe te nemen in landen die pooierschap gedepenaliseerd hebben¹².

→ **Mensenhandel (met verschillende oogmerken) wordt gedetailleerd behandeld in de specifieke fiche 4 'Mensenhandel'.**

6 Schulze, E. (dir.), Novo Canto, S.I., Mason, P. et Skalin. M. (2014). « Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality », in Directorate-General for Internal Policies, Policy Department, theme C: citizen's rights and constitutional affairs, sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality, Study, Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf).

7 Ook al zijn de meningen verdeeld wat betreft de interpretatie van de plaats die pooiers innemen tov personen in de prostitutienetwerken, bestaat er wel consensus over de definitie van een pooier (proxeneet), nl. een individu dat het handelen controleert en leeft van de arbeidsvruchten van een of meerdere personen in een situatie van prostitutie. Typisch is dat proxeneten alle beslissingen nemen verbonden met prostitutieactiviteiten: een te behalen dagquota, de plaats waar de persoon in de prostitutie zal werken, het uurrooster, het bedrag dat aan de klanten gevraagd wordt, en de manier waarop het verdiende geld zal uitgegeven worden. De proxeneet beheert dus het geheel van werkvoorwaarden, en zelfs leefomstandigheden van de ge prostitueerde. Zie M. (Ed.) (2012). Prostitution, Harm and Gender Inequality, Theory, Research and Policy, 1st Edition, Routledge, 224 pages.

8 Honeyball, M. (rapporteur). (2014). Committee on Women's Rights and Gender Equality, on sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality, (2013/2103 (INI)), Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0071+O+DOC+XML+VO//EN>.

9 European Commission (2018). Trafficking for sexual exploitation : a gendered crime. Retrieved from https://ec.europa.eu/anti-trafficking/publications/trafficking-for-sexual-exploitation-a-gendered-crime_en.

10 Nations Unies. (2000). Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Retrieved from <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ProtocolTraffickingInPersons.aspx>.

11 Rapport de la Rapporteuse spéciale des Nations unies sur les droits fondamentaux des victimes de la traite des êtres humains, en particulier les femmes et les enfants, Sigma Huda (E/CN.4/2006/62), paragraphes 42 à 43.

12 Cho, S., Dreher, A., Neumayer, E. (2013), "Does Legalized Prostitution Increase Human Trafficking?", *World Development*, vol. 41, n° 1, 2013, p. 67 à 82; Jakobsson, N., Kotsadam, A. (2013), "The law and economics of international sex slavery: prostitution laws and trafficking for sexual exploitation", *European Journal of Law & Economics*, vol. 35, n° 1, p. 87 à 107.

1.2. CONTEXT

Ondanks de verscheidenheid aan redenen en oorzaken, de personen die in prostitutie terechtkomen, behoren vaak tot de kwetsbare groepen van de samenleving, bv. migranten of de Roma-minderheid. De **afwezigheid van andere mogelijkheden om aan de kost te komen wordt erkend door experts en internationale agentschappen als determinerende factor die iemand ertoe dwingt zich te prostitueren**. De gesprekken gevoerd door onderzoekster Melissa Farley met 854 personen die zich prostitueren in negen landen (2003) hebben uitgewezen dat het feit **geen vast domicilie te hebben, alsook dringende economische noden en het gebrek aan voldoende bestaansmiddelen** de voornaamste factoren uitmaken om mensen in het prostitutiemilieu te duwen¹³. Vrouwen in een dergelijke situatie lopen meer kans slachtoffer te worden van seksuele uitbuiting. Volgens de studie van Farley wilden 89% onder hen uit de prostitutie stappen, maar hadden ze geen andere opties om hun overlevingskansen te garanderen¹⁴.

Seksuele uitbuiting is niettemin een wereldwijd fenomeen dat opbloeit op het kruispunt van verscheidene systemen van ongelijkheid in alle vormen van de samenleving, zowel in oorlogs- als vreedstijd.

Ongelijkheid man-vrouw: in de overgrote meerderheid gaat het om vrouwen en meisjes die seksueel uitgebuit worden, waarbij in het bijzonder niet-begeleide meisjes (NBMV) kwetsbaar zijn voor uitbuiting of seksueel geweld, door mannelijke pooiers of klanten.

Tal van culturele, socio-economische (mondiaal en nationaal), etnische en politieke factoren verklaren waarom vrouwen seksueel uitgebuit worden en in de prostitutie belanden:

- Gevaarlijke en onregelmatige migratieroutes (netwerken van mensensmokkelaars)
- Meer en meer vrouwen komen terecht in armoede door werkloosheid en preciaire werkomstandigheden
- Discriminatie en geweld tegen vrouwen
- Verkrachtingscultuur, banalisering van pornografie ("het verlangen van de man is nu eenmaal onbedwingbaar")
- Gebrek aan onderwijs en toegang tot essentiële bestaansbronnen voor vrouwen
- Conflict- en oorlogssituaties
- Etc.

In Europa zijn ongeveer 70% van de migranten in een prostitutiesituatie afkomstig van Centraal- en Oost-Europa, met inbegrip van de Baltische state en Balkanlanden. 32% komen uit staten die onlangs tot de unie toegetreden zijn (EU-8), en 37% van derde landen gelegen in Oost-Europa en de Balkan. Als herkomstregio zien we ook Afrika (12%), Latijns-Amerika en de Caraïben (11%), Azië-Pacific (4%) en andere landen van de Europese Unie (4%)¹⁵.

De Europese landen hebben verschillende politieke oriëntaties ingenomen betreffende prostitutie: pooierschap werd gedepenal-

13 Op 854 ondervraagde personen in een situatie van prostitutie waren 75% dakloos geweest in een bepaald stadium van hun leven. Zie Farley, M. et al. (2003), "Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder", *Journal of Trauma Practice*, vol. 2, n° 4, Retrieved from <http://www.prostitutionresearch.com/pdf/Prostitutionin9Countries.pdf>.

14 Bijvoorbeeld, het CEDAW-comité (Comitee for the Elimination of Discrimination against women) erkent in zijn algemene aanbeveling nr.19 (zitting 11, 1992) dat armoede, migratie en werkloosheid het risico op vrouwenhandel vergroten, en dwingen tal van vrouwen, waaronder ook jonge meisjes, ertoe zich te prostitueren. Het Actieprogramma van Beijing (1995) herinnert aan het fenomeen van vervrouwelijking van de armoede: het accentueert de kwetsbaarheid van vrouwen en jonge meisjes voor seksuele uitbuiting.

15 Di Nicola, A. et al. (2009). *Prostitution and Human Trafficking: Focus on Clients*, Springer, p.18.

seerd en prostitutie werd gereguleerd¹⁶ in Duitsland en Nederland (de twee landen werden als 'voorbeelden' geciteerd)¹⁷. In onder andere Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Ierland werd pooierschap gecriminaliseerd of gedeeltelijk gedeeltelijk gecriminaliseerd¹⁸. Deze politieke keuzes hebben een impact op de manier waarop overheden prostitutie begrijpen en op de strategieën van smokkelaars en pooiers.

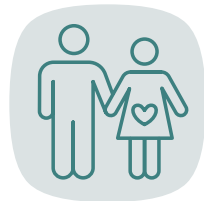
In België zijn de meeste mensen die zich in de prostitutie bevinden of seksueel worden uitgebuit afkomstig uit Afrika, Oost-Europa of regio's waar conflicten woeden en behoren ze vaak tot etnische en / of taalminderheids-groepen (Nigeria, Albanië, Marokko, Congo, etc.)¹⁹.

Er bestaan meerdere ronselmethodes of manieren om in seksuele uitbuiting te belanden:

- De personen worden soms door de familie verkocht. Deze is vaak arm en zit in geldnood. De verkoop gebeurt via een bekende van de familie of een vertrouwenspersoon (bv. een religieuze leider in het geval van Nigeriaanse vrouwen die in de greep van een voodoo-pact zitten: 'juju'²⁰).

- Andere personen worden rechtstreeks geronseld in het land van herkomst met de belofte werk te vinden of de belofte op een huwelijksleven (door 'loverboys' = jonge pooiers die voorwenden verliefd te zijn). Ze worden dan gemanipuleerd door mensensmokkelaars, die hen naar prostitutieplaatsen brengen in België, terwijl ze denken dat het om een normaal werk gaat²¹. De personen worden vaak overgebracht: ze vertrekken uit Nigeria, Guinee, Marokko, Albanië etc., en reizen door Spanje, Duitsland, Italië, Portugal, Nederland, Oostenrijk.

- De band met de familie of de godsdienst geeft de pooiers de mogelijkheid later chantage te plegen. Zodra de personen aankomen in het land van bestemming, krijgen ze te horen dat ze een schuld moeten aflossen tegenover de smokelaar of de pooier. Om hen te verplichten de uitbuiting te aanvaarden worden de personen vaak 'gedresseerd' of geconditioneerd om geen weerstand meer te bieden, soms ook gedrogeerd. Eenmaal de schuld van de mensensmokelaar betaald, kan deze de persoon verkopen of schenken aan een pooier, of hem/haar prostitueren in het systeem van het betreffende land.

- De al of niet gesproken talen zijn vaak een aanwijzing voor het verleden van de personen en de ondergane ronselmethodes.

16 Niettemin is voor het Europese parlement prostitutie een vorm van gendergerelateerd geweld. Het doet de aanbeveling deze activiteit te beteugelen door een sanctie op te leggen aan de klanten in plaats van de prostituees.

Bron: European Parliament resolution of 5 April 2011 on priorities and outline of a new EU policy framework to fight violence against women, 2010/2209(INI), Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0127+0+DOC+XML+VO//EN>.

17 Charpenel, Y. (dir.) (2012). « Prostitutions : Exploitations, persecutions, repressions ». 4e Global Report on sexual exploitation, Fondation Scelles, Economica, Retrieved from https://www.fondationscelles.org/pdf/RM4/1_Book_Prostitution_Exploitation_Persecution_Repression_Fondation_Scelles_ENG.pdf.

18 Honeyball, M. (rapporteur). (2014). Committee on Women's Rights and Gender Equality, on sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality, (2013/2103 (INI)), Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0071+0+DOC+XML+VO//EN>.

19 Govers, H. et Absil, G. (2017). Enquête exploratoire sur la prostitution en Fédération Wallonie Bruxelles, « Rapport final : Prostitution, rapports d'oppression et agency », RÉF DB/AA/312.16/23.02.2015/2015074, Retrieved from http://www.egalite.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&q=0&hash=6274196f0ccabd311731555456882b976b92c0bb&file=uploads/tx_cfwbitemsdec/Enquete_exploratoire_sur_la_prostitution_en_FWB_version_finale_.pdf.

20 Lavaud-Legendre, B. (2012). « Autonomie et protection des personnes vulnérables : le cas des femmes nigérianes se prostituées en France », Centre de droit comparé du travail et de la sécurité sociale, Bordeaux, Retrieved from <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01050850/document>.

21 Charpenel, Y. (dir.) (2012), p.168.

- Soms worden slachtoffers in België geronseld, terwijl ze wachten op de regularisatie van hun migrantenstatuut.

In deze situaties worden de vrouwen door de pooiers verleid of gemanipuleerd, van hun omgeving geïsoleerd en vervolgens gecontroleerd. Soms hebben ze ook een kind in het land van herkomst, waarvoor ze geld willen verdienen zodat het bij de familie kan verblijven of om het na verloop van tijd naar België te laten overkomen.

- Maar ook binnen de opvangcentra zelf doen zich gevallen van seksuele uitbuiting voor.

Personen die in het centrum verblijven kunnen uitbuiting van vrouwen en meisjes organiseren in de centra, of erbuiten, of een verbinding tot stand brengen met pooiers buiten de centra. Deze personen kunnen familieleden of kennissen zijn of mensen die tot de gemeenschap behoren.

Volgens een schatting van de federale politie in 2015, bevinden zich **26.000 individuen in prostitutienetwerken, waarvan de overgrote meerderheid vrouwen en meisjes van buitenlandse origine zijn.**²². Ongeveer **8 op tien vrouwen zouden gedwongen worden zich te prostitueren.**

Nochtans is het van belang te vermelden dat het gebrek aan betrouwbare gegevens de analyse van het fenomeen van prostitutie en seksuele uitbuiting niet vergemakkelijkt. Hierdoor is het haast onmogelijk accurate cijfers te leveren betreffende het aantal personen in prostitutienetwerken, het aantal klanten en de inkomsten en winsten inclusief die van de pooiers²³.

22 Het cijfer is afkomstig van een schatting uitgevoerd door de Belgische federale politie en meegedeeld door de pers op 15 mei 2015: Retrieved from https://www.rtbef.be/info/societe/detail_plus-de-20-000-prostituees-soumises-a-l-exploitation-en-belgique?id=8983180. Het blijft evenwel moeilijk precieze en betrouwbare cijfers te hebben over het totaal aantal personen die seksueel uitgebuit worden in België.

23 Schulze, E. (dir.), Novo Canto, S.I., Mason, P. et Skalin. M. (2014). « Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality », in Directorate-General for Internal Policies, Policy Department, theme C: citizen's rights and constitutional affairs, sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality, Study, Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf).

1.3. GEVOLGEN

Gedurende en na seksuele uitbuiting kunnen onderstaande vormen van geweld en consequenties vastgesteld worden bij slachtoffers.²⁴ Ze sluiten elkaar niet uit, variëren in tijd en ruimte, in functie van de persoonlijke situatie en de sociale context van de persoon:

Fysiek geweld

Gepleegd door de pooier, klanten, politie en/of voorbijgangers.

- Isolement, bedingen, slagen, ontzeggen van voedsel en verzorging, gewichtsverlies, aftakeling van de gezondheid
- Handicap, soms ook mentaal
- Ongewenste zwangerschap
- Kankers die specifiek in verband staan met seksueel geweld
- Chronische pijn in diverse lichaamsdelen
- Overdraagbare aandoeningen (SOA) en HIV/aids.

Seksueel geweld

- De geslachtsdaad in het kader van de seksuele uitbuiting is ongewenst en wordt slechts aanvaard omwille van het geld en de uitbuiting; dit kan dus gelijkgesteld worden met verkrachting. De studie van de onderzoekster M. Farley²⁵ heeft aangetoond dat de meerderheid van de personen in prostitutie verscheidene vormen van geweld ondergaan, met inbegrip van seksuele agressie en verkrachting. In het merendeel van de gevallen werden ze geconfronteerd met diverse types van herhaaldelijke gewelddaden. Een aanzienlijk deel van deze personen (68%) lijdt aan het

→ Zie transversale fiche 3

'Impact van gendergerelateerd geweld op de gezondheid' voor meer informatie over het 'traumatisch geheugen'.

post-traumatisch stressyndroom (PTSS), een graad die vergelijkbaar is met die van de oorlogsveteranen in Vietnam, alsook aan psychische dissociatie (zie onderdeel

Psychologisch geweld

'identificatie' voor de definitie).

- Stress, angst, zelfmoordpoging, stalking, chantage, culpabiliseren, beledigingen, bedingen, bedreigingen van familie, bedreiging van naasten, problemen inzake

Controle, isolement en autonomieberoving

mentale gezondheid, etc.

- Tal van personen zijn volslagen onbekend met de stad, spreken de taal van het land van bestemming niet, kennen niemand. Ze lopen het risico drugsverslaafd te worden.

Herhaalde ongewenste seksuele handelingen kunnen twee fenomenen veroorzaken: **dissociatie en decorporalisatie** (zoals ook het geval is bij verkrachting). De personen komen terecht in een situatie van dissociatie van hun eigen persoon: ze hebben twee namen, twee levens, twee verhalen, en ervaren ernstige mentale stoornissen. Ze zijn ook van hun lichaam losgekoppeld en zijn niet meer in staat pijn te voelen.

24 Diallo, B. (CLES- Concertation des luttes contre l'exploitation sexuelle). (2017). « S'outiller pour mieux comprendre : guide destiné aux proches des victimes d'exploitation sexuelle », CLES, Canada, Retrieved from <http://www.lacles.org/proches>.

25 Farley, M. et al. (2003), "Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder", *Journal of Trauma Practice*, vol. 2, n° 3/4, Retrieved from <http://www.prostitutionresearch.com/pdf/Prostitutionin9Countries.pdf>.

2 | Juridisch kader

De geografische ligging van België zorgt ervoor dat het een centrum is voor bestemming, oorsprong en transit van seksueel uitgebuite personen²⁶. België heeft een reeks internationale instrumenten geratificeerd die toelaten seksuele uitbuiting te bestrijden.

→ Zie transversale fiche 2
'Maatregelen voor internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld' voor juridische teksten die van toepassing zijn op alle vormen van gendergerelateerd geweld.

In het internationale recht:

Verdrag van de Verenigde Naties voor de bestraffing van mensenhandel en de exploitatie van prostitutie van andere personen (1949)²⁷:

[...] "Prostitutie en het kwaad dat ermee gepaard gaat, nl. mensenhandel met het oog op prostitutie, zijn onverzoenbaar met de waardigheid en de waarde van de menselijke persoon, en betekenen een gevaar voor het welzijn van het individu, van het gezin en de gemeenschap."

Verdrag betreffende de afschaffing van alle vormen van discriminatie ten overstaan van vrouwen (CEDEF, 1979)²⁸:

[...] "De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van de wetsbepalingen, om de vrouwenhandel en de exploitatie van de vrouwenprostitutie, in al hun vormen, af te schaffen".

Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (1998), Artikel 7 1. G²⁹:

[...] "Verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie, en elke andere vorm van seksueel geweld van vergelijkbare ernst" zijn misdaden tegen de menselijkheid.

Omzendbrief van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, speciale bepalingen met het oog op de preventie van uitbuiting en seksueel misbruik (2003)³⁰:

"Het is verboden seksuele gunsten te vragen of elke andere vorm van gedrag of dienst van vernederende, mensonteerende aard op te leggen in ruil voor een som geld, een arbeidsplaats, goederen of diensten."

"De uitdrukking 'seksuele uitbuiting' wijst op het feit van misbruik of poging tot misbruik van een toestand van kwetsbaarheid, van een ongelijke machtsrelatie of van vertrouwensrelaties met seksuele bedoelingen, met inbegrip van, maar niet uitsluitend, met de bedoeling om er geldelijk, sociaal of politiek voordeel uit te halen."

26 Charpenel, Y. (dir.) (2012), pp. 180.

27 Om het verdrag te raadplegen, Retrieved from <https://bit.ly/2FZqj4M>.

28 Om het verdrag te raadplegen, Retrieved from <https://bit.ly/3al23YY>.

29 Om het statuut te raadplegen, Retrieved from <https://www.rodekruis.be/wat-doen-we/hulp-wereldwijd/ihr/verdragen/statuut-van-rome-inzake-het-internationaal-strafrechtshof>.

30 Om de omzendbrief te raadplegen, Retrieved from <https://undocs.org/en/ST/SGB/2003/13>.

In het Belgische recht

Op nationaal vlak bestraft het Belgische strafwetboek als zodanig geen personen die in een situatie van prostitutie zitten. Daarentegen worden aanklamping³¹, pooierschap³², publiciteit voor diensten van seksuele aard³³ en het openhouden van een borddeel veroordeeld door het strafwetboek. Het straft (met opsluiting en/of boete) in artikel 380³⁴, § 1, hen die ontucht en prostitutie aanmoedigen, nl.:

- hij die, om te voldoen aan de begeerte van een ander, een meerderjarige, zelfs met diens toestemming, aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie;
- hij die een huis van ontucht of prostitutie houdt;
- hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt met het oog op prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren;
- hij die op welke manier dan ook ontucht of prostitutie van een ander exploiteert.

Studies hebben aangetoond dat er weinig of geen toepassing is van artikel 380 van het Strafwetboek³⁵: België tolereert het organiseren van prostitutie op haar grondgebied. Bovendien vertrouwt de Belgische wet, op lokaal niveau, de verantwoordelijkheid van het beheer van de openbare orde op het grondgebied toe aan de gemeenten, onder het gezag van de burgemeester. In bepaalde gemeenten worden prostituees en hun klan-

Enkele woorden over de Belgische strafwet inzake prostitutie

Prostitutie werd toevertrouwd aan het college van burgemeesters en schepenen op gemeentelijk niveau.

Gevolg hiervan was dat deze reglementering beroofd werd van coherentie tussen de verschillende gezagsniveaus. Elke gemeente was vrij haar eigen reglementen te bepalen. Daarna hief de wet van 21 augustus 1948 de officiële wetgeving op de prostitutie op. Door de voorgaande reglementering teniet te doen, heeft de wetgever van 1948 geopteerd voor een deregulatie van prostitutie. Dit vertaalde zich feitelijk in een soort politieke tolerantie ten opzichte van seksuele uitbuiting. Op heden voorziet de gemeentewet een complementair reglement (Art. 121) van de wet van 21 augustus 1948. Het heft de officiële reglementering op prostitutie op en kan bepaald worden door de gemeenteraden indien ze de bedoeling hebben de moraliteit of de openbare rust te garanderen.

ten weggejaagd van de straat. In geval van verstoring van de openbare orde kunnen de gemeenten de inrichtingen waar prostitutie wordt uitgeoefend sanctioneren of sluiten. Bepaalde gemeenten heffen taksen op de prostitutieplaatsen.

Op heden bestaan in bepaalde landen uitstaptrajecten onder andere in Frankrijk, nl. een programma genaamd 'parcours de sor-

31 Namelijk de handeling op een openbare plaats iemand tot losbandig gedrag te verleiden door woorden, gebaren of tekenen

32 Er is sprake van pooierschap zodra een persoon zich prostitueert onder gezag van een derde, zelfs indien de persoon toestemt en dit in een arbeidscontract verklaarde. Er bestaat ook een immobiliën-pooierschap, nl. het feit een 'abnormale' huur te innen voor een prostitutieactiviteit uitgeoefend in een huurpand. Het abnormale karakter van de winst wordt geëvalueerd door de rechter. Het is dus mogelijk een pand te verhuren met het oog op prostitutie, maar waarbij erop gelet wordt dat de huurprijs niet overdreven is.

33 Dit is nochtans een praktijk die alom getolereerd wordt.

34 Zie het Belgisch Strafwetboek art. 380 om meer te weten over het juridische en penale kader dat rond prostitutie bestaat, Retrieved from http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1867060801&table_name=wet.

35 Govers, H. et Absil, G. (2017). Enquête exploratoire sur la prostitution en Fédération Wallonie Bruxelles, « Rapport final : Prostitution, rapports d'oppression et agency », RÉF DB/AA/312.16/23.02.2015/2015074, Retrieved from <https://bit.ly/30vfK2N>.

tie de la prostitution PSP' (voorzien in de wet van 16 april 2016)³⁶. In België bestaat geen enkel programma uitgaand van de regering of een openbare instantie, met uitzondering van enkele diensten aangeboden door terreinorganisaties³⁷.

→ Zie ook specifieke fiche 8 'Gendergerelateerd geweld bij kinderen in de context van internationale bescherming'.

De seksuele uitbuiting van kinderen

Dit is strikt verboden door de Belgische wet en houdt in dat personen die kinderen uitbuiten of betalen voor seks met kinderen, als criminelen beschouwd worden.

Echter, de complexiteit van de dynamieken die het gevolg zijn van volwassenenprostitutie maakt de strijd tegen kinderuitbuiting moeilijk.

Bepaalde personen die seksueel uitgebuit worden, beweren soms meerderjarig te zijn (hoewel dat in werkelijkheid niet het geval is), en dit op aanraden van pooiers. Anderen lijken soms meerderjarig op grond van hun uiterlijk, maar zijn eigenlijk minderjarig. **Het is van belang waakzaamheid aan de dag te leggen ten overstaan van signalen rond voorgewende/reële leeftijd van een persoon.**

³⁶ Om meer te weten te komen over de wet van 16 april 2016 met het oog op de versterking van de strijd tegen het prostitutiesysteem en de begeleiding van personen in de prostitutie in Frankrijk: <https://bit.ly/2NK4yud>.

³⁷ Zie 'Praktische hulpbronnen'.

3 | Identificatie

Indien er signalen zijn van mensenhandel, is het van belang de persoon te verwijzen naar een organisatie, gespecialiseerd in

hulp (huisvesting, begeleiding etc.) aan personen die slachtoffer zijn van mensenhandel. De drie erkende organisaties in België zijn:

1 Surya (Luik)

2 Pag-Asa (Brussel)

3 Payoké (Vlaanderen)

Het is essentieel er vooraf aan te herinneren dat deze drie organisaties over een sociale dienst beschikken die toelaat alle mogelijke

pistes te evalueren en de bewoner/bewoonster kan ervan verzekerd worden dat de ontmoeting geen enkele verplichting inhoudt

3.1. AANDACHTSPUNTEN VOOR DE SOCIALE EN MEDISCHE INTAKE

Aanbevelingen

- **Tip!** Indien het volgende als richtlijn in het centrumreglement opgenomen wordt: 'De intake gebeurt in de regel met elke bewoner/bewoonster afzonderlijk', zal het makkelijker zijn dit te laten respecteren en te vragen om de persoon alleen te zien.
- Het is belangrijk zich ondersteund te voelen binnen het team met betrekking tot de problematiek van prostitutie en seksuele uitbuiting, een collectief begrip te hebben van de realiteit van prostitutie, en dus te kunnen praten in teamverband over de mythes en stereotypes inzake prostitutie en seksuele uitbuiting, dit om de oorzaken en verantwoordelijkheden niet op eventueel betrokken personen af te schuiven.

→ Zie transversale fiche 4 'Individuele gespreksvoering' voor meer informatie omtrent de basisvaardigheden betreffende gespreksvoering.

Houding en competenties voor de sociale intake

- De persoon ontvangen op een rustige plek, die een gevoel van veiligheid oproept, hem/haar op een rustige en geruststellende toon toespreken
- De persoon alléén ontvangen (zonder kind, partner, familielid).
- Hem/haar verzekeren dat dit vertrouwelijk is, op elk moment van het gesprek en het proces. *Personen zijn bang dat hun situatie van uitbuiting bekend zou raken, ze ervaren een gevoel van schaamte en schuld.*
- Zorgen voor een neutrale tolk (niet de echtgenoot, niet iemand van de familie of iemand van de gemeenschap), en bij voorkeur een vrouw indien de persoon een vrouw is.
- Niet oordelen, geen discours of houding van waaruit geoordeeld wordt, ongeacht de persoonlijke positie van de professionele hulpverlener.
- Geloof schenken aan de persoon. Het is zijn/haar ervaring en perceptie. Niet blijven staan bij incoherenties in het verhaal aangezien men bij posttraumatische shock juist de neiging heeft herinneringen te vervormen.

- De emoties van de persoon bevestigen.
- Voorstellen het parcours op chronologische basis te reconstitueren.
- De persoon aanmoedigen **het woord te nemen** (systematische bevraging - zie voorbeeldvragen hieronder) biedt het slachtoffer de **ruimte om open te spreken over prostitutie of seksuele uitbuiting** en/of andere vormen van geweld die men meemaakte tijdens het migratieparcours (vanaf het land van herkomst tot het land van bestemming), hem/haar ondersteunen in zijn/ haar verhaal.
- Herformuleren en om bevestiging vragen om na te gaan of de boodschap goed begrepen werd.
- Op generische wijze spreken, bv.: "We zijn op de hoogte van het bestaan van dergelijke praktijken".
- De kracht van de persoon benadrukken en de moed waarvan hij/zij blijkt geeft door erover te spreken. Het vermogen en de rol als actor, om zelf het leven in handen te nemen, versterken.
- Indien de situatie complexer wordt en/of moeilijk te beheren, doe dan beroep op een collega voor ondersteuning.

Aandachtspunten voor de medische intake

Het lichamelijk onderzoek is soms de trigger die de persoon doet praten omdat het lichaam ontbloot wordt: littekens op het lichaam die getuigen van geweld (bijvoorbeeld brandwonden door sigaretten aan de binnenkant van de dijen, kerven, etc.):

- Alert zijn inzake kwetsuren, bloeduitstorting, verwondingen (op het lichaam of op de geslachtsorganen: vulva en anus), en niet aarzelen de persoon te vragen in welke context dit gebeurd is.
- Vragen om zelf ter verlichting van vaginale irritatie bij vrouwen of vragen om crème tegen aambeien bij mannen kan het vermoeden doen ontstaan van een situatie van prostitutie of seksuele uitbuiting.
- Seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA), blessures aan de geslachtsorganen, een infibulatiescheur (voor vrouwen met een genitale verminking type 3), ongewenste zwangerschap kunnen eveneens wijzen op seksuele uitbuiting.

De band tussen de pooier en de seksueel uitgebuite persoon

Personen in een situatie van prostitutie/seksuele uitbuiting, of die zo'n situatie meegemaakt hebben, hebben vaak een zeer sterke afhankelijkheidsband met hun uitbuiters ervaren. **Het is van belang een band van vertrouwen en respect te scheppen. Echter, let erop hen niet te bevoogden, te infantiliseren of een nieuwe afhankelijkheid te creëren.** Daarom moet de focus gelegd worden op hun eigen kracht. Doelstelling is dat ze zich zo veel mogelijk uiten vanuit hun noden en hun realiteit, en niet door te antwoorden op wat de hulpverlener/hulpverleenster op hen zou kunnen pro-

jecteren, of door datgene te antwoorden wat ze denken dat van hen (sociaal wenselijk) verwacht wordt.

In algemene zin:

Indien de persoon niet onmiddellijk antwoordt: niet forceren en een ander ontmoetingsmoment vastleggen. Hij/zij zal antwoorden wanneer hij/zij er klaar voor is. Indien de persoon spontaan kenbaar maakt tijdens een activiteit dat hij/zij seksueel uitgebuit/geprostitueerd werd: **duidelijk maken aan de persoon dat hij/zij gehoord werd en verwijzen naar de collega die de persoon begeleidt. Heel het team moet dus gesensibiliseerd zijn.**

3.2. SIGNALLEN VOOR IDENTIFICATIE

De identificatie beoogt twee doelstellingen

1

Enerzijds nagaan of de persoon seksueel uitgebuit werd/nog steeds in de prostitutie zit.

2

Identificeren wat de noden zijn inzake rechten en bescherming, inzake gezondheid en psychosociale opvolging, en inzake veiligheid.

Meerdere alarmsignalen kunnen gedetecteerd worden. Eén signaal kan reeds voldoende zijn, maar de aanwezigheid van meerdere signalen tegelijkertijd maakt het mogelijk de situatie te analyseren.

Het kan gaan om signalen met betrekking tot het **gedrag van de persoon:**

- Wisselend humeur, in zichzelf gekeerd zijn, nachtmerries, angsten, agressiviteit,
- Afhaken wat betreft opleiding/werk/school,
- Nieuwe contacten (bijvoorbeeld onbekend bezoek),
- Gebruik van medicijnen, drugs en/of alcohol,
- Zware vermoeidheid, verschuiving dag-/nachtritme,
- Plotse inkomsten, abnormale afwezigheden/aankopen,
- Leugens, geheimhouding, schaamtegevoel
- Sporen van geweld op het lichaam, zelfverminking,
- Eetstoornissen
- Decorporalisatie³⁸,
- Symptomen van dissociatie³⁹,
- Toestand van post-traumatische stress⁴⁰,
- Obsessie voor zindelijkheid (zichzelf of de kleren vaak wassen, goed kijken waar men gaat zitten etc.).

Het kan gaan om signalen met betrekking tot de **context van de persoon:**

- **Het land of de streek vanwaar men afkomstig is** (indien de persoon uit een streek komt die sterk vertegenwoordigd is bij personen die seksueel uitgebuit worden in België en Europa),
- **Leeftijd** (vooral jong),
- **De gesproken talen** (indien men de taal spreekt van een klassiek transitland voor prostitutie: Spaans, Italiaans, Duits, Nederlands, Grieks...),
- **De controle rondom de persoon:** wordt men systematisch door iemand vergezeld? antwoordt de persoon zelf op de vragen of lijkt men in een greep te zitten?
- **Autonomie:** weet de persoon waar hij/zij zich bevindt? kent hij/zij de taal van het onthaalland?
- **Identiteitsdocumenten:** heeft men papieren? Vergist hij/zij zich in de eigen naam, geboortedatum?
- **Seksuele gezondheid:** Een persoon met seksueel overdraagbare aandoeningen, HIV-positief of die vraagt om een abortus/morning-after pil.
- **Angst voor de familie, angst in verband met een geloofsovertuiging**

38 Verlies van respect voor het lichaam door herhaaldelijke inbreuken. Dit leidt tot verlies van zelfbeschikking over het lichaam en een extreme verwaarlozing van de gezondheid. Zie Trinquart, J. (2002). La décorporalisation dans la pratique prostitutionnelle: un obstacle majeur à l'accès aux soins. Thèse de doctorat d'Etat de médecine Générale, Faculté de Médecine de Bobigny Paris XIII, Retrieved from <https://bit.ly/2THh95c>.

39 Als symptoom van post-traumatische stress brengt dissociatie een fysieke en psychische anesthesie teweeg. Dit laat toe zich af te koppelen van zijn emoties om zich te onttrekken aan de weerzin van de ondergane situatie. Zie 'Les symptômes dissociatifs', dans Hopchet, M., Goffinet, S. et Depré, M. (2014). *Gérer la dissociation d'origine traumatique. Exercices pratiques pour patients et thérapeutes*, Louvain-la-neuve, De boeck supérieur, "Carrefour des psychothérapies", 2014, p. 51-62, Retrieved from <https://bit.ly/2r8vury>.

40 Een extreme emotionele shock die niet verwerkt werd en ontstaan is ten gevolge van een acute traumatische gebeurtenis (zie 'Bronnen voor verdere studie' voor meer documentatie over het onderwerp Post Traumatic Stress Disorder - PTSD).

Anderzijds nagaan of de persoon risico loopt in de prostitutie terecht te komen in België (aanwijzingen voor kwetsbaarheid):

- Jeugdtrauma's, seksueel geweld ondergaan tijdens de kinderjaren,
- Dysfunctioneel gezinsmilieu of een breuk met of verlies van familie,
- Schoolverzuim; aandachtsproblemen,
- Laag zelfbeeld,
- Isolement,
- Risicovol seksueel gedrag, frequenteren van risicogroepen,
- Verslaving aan verdovende middelen,
- Precaire economische situatie,
- Banden met prostitutiemilieu.

3.3. VOORBEELDVRAGEN

Tip! De beste vragen zijn diegene die men naar eigen gevoel zelf kan stellen, die niet kunstmatig of geforceerd overkomen. De vragen moeten eenvoudig zijn en aangepast aan de leeftijd en de maturiteit van de persoon. Onderstaande lijst is bedoeld als leidraad.

- Vanwaar komt u? Via welke landen bent u naar hier gekomen? Welke talen spreekt u?
- Weet u waar u zich bevindt? Bent u vergezeld van iemand om u te gidsen? Kent u die persoon goed? Hebt u vertrouwen in hem/haar?
- Voelt u zich depressief, angstig?
- Bent u vermoeid? Kunt u slapen?
- Eet u voldoende? Hebt u honger?
- Neemt u medicamenten of substanties? Zo ja, welke effecten beoogt u door deze substanties te nemen?
- Kent u mensen hier? Zijn er personen in wie u vertrouwen hebt?
- Weet uw familie dat u hier bent? Wat u doet?
- Hebt u kinderen? Stuurt u hen geld?
- Wat doet u overdag en 's nachts?
- Bent u bang ziektes op te lopen? Hebt u de mogelijkheid gehad een dokter te raadplegen of een andere persoon die u kan helpen u beter te voelen?
- Moet u een schuld terugbetalen?

4 | Stappen na identificatie

Preambule

De persoon die internationale bescherming aanvraagt, krijgt informatie over de begeleiding die kan aangeboden worden op verschillende domeinen. De betrokken persoon beslist zelf over welke aspecten van dit aanbod hij/zij wenst gebruik te maken. De enige uitzondering op deze regel betreft acties in hoogdringende situaties.

Binnen de opvangstructuur kan het begeleidingsaanbod georganiseerd worden door verschillende medewerkers/medewerksters

of diensten. Ook op externe partners kan beroep gedaan worden.

De opvangstructuur organiseert de overleg- en communicatiekanalen tussen de verschillende professionele hulpverleners om het aanbod maximaal te coördineren.

Indien de persoon geen verdere stappen wenst te ondernemen, blijf dan luisterbereid en beschikbaar en nodig hem/haar uit terug te keren wanneer hij/zij hier klaar voor is.

4.1. OP PSYCHOSOCIAAL VLAK

- Uitleggen aan de persoon dat wat hij/zij meemaakt niet correct/rechtvaardig/normaal is, dat zijn/haar rechten niet gerespecteerd worden, dat het om gendergereleerd geweld gaat.
- Uitleggen aan de persoon dat hij/zij een **aanvraag tot internationale bescherming kan indienen**, gebruik kan maken van een eigen advocaat en/of sociaal assistent en verwijzen naar de proceduredienst of sociale dienst (voor zover dit bestaat in het centrum).
- **Het veiligheidsniveau evalueren en de persoon⁴¹ inlichten** over het recht fysiek gescheiden te zijn van personen die hem/haar angst aanjagen, om zijn/haar veiligheid te vrijwaren.
- De nood aan psychologische begeleiding evalueren.
- **Informerende betreffende de mogelijkheid een psycholoog te raadplegen**, de voordelen van dit soort begeleiding benoemen en eventueel verkeerde ideeën rond psychologische begeleiding rechtzetten en de persoon begeleiden naar de diensten toe (zie 'Praktische hulpbronnen' op het eind van deze fiche).

4.2. OP HET VLAK VAN GEZONDHEID

Herinnering

Het is van essentieel belang de **voorkeur te geven aan een afzonderlijke raadpleging of consultatie**. Ontmoet de persoon alléén, zonder kinderen, partner of een andere begelei-

dende persoon, dit om ideale voorwaarden te scheppen voor een geslaagde raadgeving en interventie.

⁴¹ Leeft ze samen met de pooier? Staat ze nog altijd in verbinding met de netwerken? Zijn deze personen op de hoogte van haar verblijfplaats?

Indien nodig en mogelijk, een neutrale tolk voorzien die voeling heeft met gendergerelateerd geweld.

In functie van de anamnese en de klachten van de persoon:

- Een fysiek onderzoek voorstellen op basis van de anamnese om sporen van blessures, slagen en verwondingen, ook seksuele blessures, te detecteren.
- Laboratoriumtests voorstellen om seksueel overdraagbare besmettingen op het spoor te komen (SOA).
- Een zwangerschapstest voorstellen en de verschillende mogelijkheden uitleggen in geval van ongewenste zwangerschap.
- De nood aan psychologische begeleiding van het slachtoffer evalueren.

- De persoon informeren over de anticonceptiemiddelen waar hij/zij in het opvangcentrum gebruik van kan maken en over de preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen (mannelijke en vrouwelijk condooms).
- Indien gevraagd wordt het geweld (fysiek of psychologisch) te attesteren, een raadpleging organiseren bij de centrumarts. Indien dit niet mogelijk is op het niveau van de medische dienst van het opvangcentrum, de persoon naar een gespecialiseerde dienst doorverwijzen
- Desgevallend een doorverwijzing voorstellen naar gespecialiseerde diensten voor medische of psychologische opvolging.
- Een afspraak voorstellen na elke externe consultatie om de balans op te maken met de betrokken persoon en een goede coördinatie van het zorgtraject te garanderen.

4.3. OP JURIDISCH VLAK

→ OPGELET

Indien de persoon een niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) is, dan verschilt de procedure en vereist ze een specifieke aanpak. Zie specifieke fiche 8 'Gendergerelateerd geweld bij kinderen in de context van internationale bescherming'.

Indien er signalen zijn van mensenhandel of pooierschap:

- De persoon informeren over de **mogelijkheid klacht in te dienen** tegen de pooier(s) en/of het netwerk, en over de mogelijkheid in veiligheid gebracht te worden in een ander centrum indien de prostitutie gebeurt in het huidige centrum.

- De persoon vervolgens begeleiden in **alle etappes van het proces**: contact met een gespecialiseerde organisatie, met de zedenpolitie, met een advocaat etc.

Indien de persoon internationale bescherming vraagt naar aanleiding van seksuele uitbuiting of prostitutie:

Er zijn tal van obstakels voor slachtoffers van seksuele uitbuiting om bewijselementen te leveren aan het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS):

- **Moeilijkheid voor slachtoffers van seksueel geweld om precieze** en gedetailleerde verklaringen af te leggen (traumatisch geheugen⁴²) en/of omdat ze zich schamen het seksuele geweld te onthullen.

42 Zie Traumatic memory and victimology association. (2015). 'Impact of sexual violence from childhood on the adult', Retrieved from <https://www.memoiretraumatique.org/assets/files/v1/campagne2015/2015-Rapport-enquete-AMTV.pdf>.

- **Moeilijkheid om over materiële bewijzen te beschikken**, zoals documenten die bewijzen dat men nepschulden moet terugbetalen, documenten van chantage/dwang, documenten als bewijs voor het geweld, bewijsstukken die aantonen dat men het thuisland ontvlucht is om te ontsnappen aan geweld, bewijsstukken die aantonen dat men zich verplaatst heeft doorheen meerdere landen, etc.
- Nagaan in hoeverre er nood is aan bescherming van meisjes in de familie, indien de moeder slachtoffer werd van seksuele uitbuiting of prostitutie.
- De persoon begeleiden bij het indienen van een afzonderlijke aanvraag bij het Bureau voor juridische bijstand⁴³ (BJB).
- De mogelijkheid bespreken om aparte interviews te organiseren bij het CGVS op verschillende momenten voor het slachtoffer en voor de personen rondom hem/haar en hierin stappen te ondernemen.

Hoe adequate juridische begeleiding verzekeren?

- De persoon informeren over zijn/haar rechten en over het feit dat angst naar aanleiding van seksuele uitbuiting (met inbegrip van de gewelddaden die hieruit voortvloeien) een motief voor internationale bescherming kan zijn.
- De persoon die fysiek, psychologisch en/of seksueel geweld ervaren heeft in België informeren dat hij/zij het recht heeft op bescherming in België en dat men **dan klacht kan indienen bij een politiedienst/parket**.
- De mogelijkheid bespreken betreffende de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon tijdens de hoorzitting en dit op poten zetten.
- De informatieoverdracht faciliteren en verzekeren tussen de persoon en de advocaat betreffende de (vrees voor) seksuele uitbuiting of prostitutie.

4.4. VEILIGHEID IN HET OPVANGCENTRUM

→ Zie transversale fiche 6 'Veiligheid in het opvangcentrum' voor algemene maatregelen met het oog op het inperken van gendergerelateerd geweld in het centrum. Hier worden de maatregelen specifiek met betrekking tot seksuele uitbuiting of prostitutie opgesomd.

Indien u tot actie moet overgaan en de politie of het parket moet bellen:

Levensbedreigende situatie (gevaar voor de veiligheid van personen):
Politie 101

Verontrustende situatie, maar niet levensbedreigend:

Vragen naar de politieambtenaar of referentiemagistraat die verantwoordelijk is voor zedenfeiten.

⁴³ Om de coördinaten te kennen van het Bureau voor juridische bijstand (BJB) per regio: <https://www.advocaat.be/vlaamse-balies>.

- Let op signalen die er eventueel op wijzen dat de persoon in de greep zit van een andere persoon (niet durven spreken, beperkte bewegingsvrijheid, persoon wordt altijd vergezeld tijdens verplaatsingen, etc.).
- Let erop elke bewoner/bewoonster, en vooral vrouwen en personen met een kwetsbaar profiel, rechtstreeks te spreken betreffende de verschillende aspecten die hen aanbelangen, zonder een derde persoon erbij te betrekken. Desgevallend beroep doen, indien mogelijk, op neutrale tolken, die bij voorkeur vertrouwd zijn met gendergerelateerd geweld en de realiteit van prostitutie.
- Geen enkele informatie verstrekken (inzake al of niet aanwezigheid) wanneer hier per telefoon of via bezoekers naar gevraagd wordt.
- Een veiligheidsplan overwegen indien de persoon in allerijl het centrum moet verlaten: kijken met welke elementen rekening moet gehouden worden in geval van scheiding (zak met kleren, personen die ontboden moeten worden, papieren in veiligheid brengen, etc.).
- De persoon niet sanctioneren indien deze ertoe gebracht wordt zich te prostitueren in of rond het centrum. Het is echter van belang met hem/haar te praten, zonder te oordelen, om oplossingen te vinden, of minstens voor de nodige ruimte te zorgen zich te uiten. Het kan ook nuttig zijn in team de mogelijkheid te bespreken de persoon/personen die van de situatie geprofiteerd hebben (pooiers, tussenpersonen, klanten) te sanctioneren, om het signaal te geven dat wat het slachtoffer meemaakte, herkend wordt en dat hieraan paal en perk gesteld wordt in het opvangcentrum.

5

Praktische hulpbronnen

Voor een overzicht van gespecialiseerde organisaties, raadpleeg de sociale kaart via de site ACCESS EU : <https://www.we-access.eu/nl/kaart>.

www

Cherut vzw (zetel Antwerpen)

Missie

- Noodhuisvesting en psychosociale en juridische begeleiding, ongeacht de administratieve situatie, **in heel het land**;
- Re-integratieprogramma via werk (globale begeleiding).

Contact

Zetel Antwerpen
Klapdorp 41
2000 Antwerpen
cherutbelgium@gmail.com
<https://cherutbelgium.com/prostitutie>
+32 484 076 976

Child Focus

Missie

Zeven dagen op zeven, 24 uur op 24, zet de stichting alles in het werk om verdwenen kinderen terug te vinden en te strijden tegen seksuele uitbuiting van minderjarigen, online en offline. Mogelijkheid tot signalering.

Contact

Houba - de Strooperlaan 292 B
1020 Brussel
<https://bit.ly/2Reev5i>
Noodlijn: 116 000 (24 uur/7 dagen)

Entre 2 Wallonie

Missie

- Juridische, medische, psychosociale begeleiding voor personen in de prostitutie en hun omgeving;
- Dagopvang.

Contact

Rue Desandrouin 13
6000 Charleroi
entre2wallonie@gmail.com
www.entre2wallonie.com
+ 32 (0)71 31 40 42
Sociale zetel Charleroi : + 32 474 25 90 44
Antenne La Louvière : + 32 477 31 53 41
Antenne Brabant wallon : + 32 470 58 73 47

isala asbl (Brussel)

Missie

- Terreinwerk tav personen in een situatie van prostitutie in België, en begeleiding rond 8 actieprijers (holistisch uitstapprogramma);
- Sensibilisering, opleiding;
- Mogelijkheid tot noodhuisvesting en transit.

Contact

Marcqstraat 17
1000 Brussel
isalaasbl@gmail.com
www.isalaasbl.be
+32 472 35 30 58

Sawa Asbl

Missie

- Strijd tegen mensenhandel en prostitutie via maatschappelijke sensibilisering;
- Terreinwerk en mogelijkheid tot noodhuisvesting.

Contact

Finistèrestraat, 26
1000 Brussel
sawa-prostitution.be
sawa.asbl@gmail.com
+32 470 35 97 48

MENSENHANDEL MET HET OOG OP SEKSUELE UITBUITING

Surya - Pag-Asa - Payoke (erkende organisaties)

Missie

- Noodhuisvesting indien klacht neergelegd werd en de procedure officieel opgestart werd en indien de persoon in orde is op het vlak van verblijf. Er kan eventueel begeleiding aangeboden worden naar aanleiding van een individueel onderhoud. Dit betreft de volgende aspecten:
  - Psychologische en medische hulp
  - Administratieve begeleiding
  - Juridische hulp: de doelstelling van de organisatie bestaat erin de verdediging van de rechten en belangen van het slachtoffer te vrijwaren gedurende de gerechtelijke procedure betreffende de feiten van mensenhandel waarvan hij/zij slachtoffer was. Dit via informatie en door de bijstand van een advocaat aan te bieden. Hij/zij zal aldus met kennis van zaken een beslissing kunnen nemen zich al of niet burgerlijke partij te stellen.

Contact

Surya - Luik

www.asblsurya.org
+32 (0)4 2324030

Pag-Asa - Brussel

<https://pag-asa.be>
+32 (0)2 511 64 64

Payoke - Vlaanderen

<https://www.payoke.be/fr>
+32 (0)3 201 16 90

Fondation Samilia

Missie

- De openbare instanties en bevoegde overheden sensibiliseren voor de veranderingen die moeten doorgevoerd worden om mensenhandel uit te roeien;
- In de landen van herkomst de kwetsbaarste bevolkingsgroepen waarschuwen voor de risico's van mensenhandel en hen de nodige werktuigen aanreiken om zich te beschermen;
- In de landen van bestemming de burgers en media waarschuwen voor de nieuwe vormen van mensenhandel.

Contact

Keltenlaan,10
1040, Brussel
<http://samilia.org/>
info@samilia.org
+32 (0) 2 733 00 9

6

Bronnen voor verdere studie

- ↘ Charpenel, Y. (dir.) (2012). **Prostitutions : Exploitations, persecutions, repressions**. 4^e Global Report on sexual exploitation, Fondation Scelles, Economica, Retrieved from https://www.fondations-scelles.org/pdf/RM4/1_Book_Prostitution_Exploitation_Persecution_Repression_Fondation_Scelles_ENG.pdf
- ↘ Coy, M. (Ed.) (2012). **Prostitution, Harm and Gender Inequality, Theory, Research and Policy**, 1st Edition, Routledge, 224 pages.
- ↘ Croix-Rouge Pierre Bleue (2017). **Fiche sur l'exploitation sexuelle dans le contexte de l'asile**, Département Accueil demandeurs d'asile, Centre référence "Femmes vulnérables", Pierre Bleue, Yvoir, Croix-Rouge de Belgique.
- ↘ Diallo, B. (CLES - Concertation des luttes contre l'exploitation sexuelle). (2017). **S'outiller pour mieux comprendre : guide destiné aux proches des victimes d'exploitation sexuelle**, CLES, Canada, Retrieved from <http://www.lacles.org/proches>
- ↘ Govers, H. ,Absil, G. (2017). **Enquête exploratoire sur la prostitution en Fédération Wallonie Bruxelles, "Rapport final : Prostitution, rapports d'oppression et agency"**, RÉF DB/AA/312.16/23.02.2015/2015074, Retrieved from <https://bit.ly/30vfK2N>
- ↘ Jung, Y. E., Song, J. M., Chong, J., Seo, H. J., & Chae, J. H. (2008). **Symptoms of posttraumatic stress disorder and mental health in women who escaped prostitution and helping activists in shelters**. Yonsei medical journal, 49(3), Retrieved from <https://bit.ly/2viVTsh>
- ↘ Kelly, L., Coy, M., Davenport, R. (2009), **Shifting Sands: A Comparison of Prostitution Regimes Across Nine Countries**, CWASU, London Metropolitan University, Retrieved from <https://bit.ly/2RyT8M2>
- ↘ Kraus, I. (Dr.) (2016). **Trauma as pre-condition and consequence of prostitution**, Edmonton (Canada), Trauma and Prostitution, Retrieved from <https://bit.ly/2TULxsD>
- ↘ Hopchet, M., Goffinet, S. et Depré, M. (2014). **Gérer la dissociation d'origine traumatique. Exercices pratiques pour patients et thérapeutes**, Louvain-la-neuve, De boeck supérieur, "Carrefour des psychothérapies", 2014, p. 51-62, Retrieved from <https://bit.ly/2r8vury>
- ↘ Salmona, M. (2017). **Impact of sexual violence on victim's health**. In C. Tarquinio et al. (Eds.). pp 207-218, Paris: Dunod. Retrieved from: https://www.memoiretraumatique.org/assets/files/v1/Articles-Dr-MSalmona/2016_impact_of_sexual_violence_on_victim_s_health.pdf

- ↘ Schulze, E. (dir.), Novo Canto, S.I., Mason, P. et Skalin. M. (2014). **Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality**, in Directorate-General for Internal Policies, Policy Department, theme C: citizen's rights and constitutional affairs, sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality, Study, Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET\(2014\)493040_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493040/IPOL-FEMM_ET(2014)493040_EN.pdf)

- ↘ Théry, G. (CAP International). (2016). **Prostitution under international human rights law: an analysis of states' obligations and the best ways to implement them**, Retrieved from <https://bit.ly/2tXXtzt> (version en français également disponible en ligne)

- ↘ Trinquart, J. (2002). **La décorporalisation dans la pratique prostitutionnelle : un obstacle majeur à l'accès aux soins**. Thèse de doctorat d'État de médecine Générale, Faculté de Médecine de Bobigny Paris XIII, Retrieved from <https://bit.ly/2THh95c>

BIJLAGE 1

STOF TOT NADENKEN

Hoe prostitutie definiëren? Wat is prostitutie, wat zijn de oorzaken ervan?

Hoewel definities sterk varieerden doorheen de eeuwen, kunnen ze afgetekend worden rond twee grote polen. Uiteraard bevindt zich tussen deze samengevatte posities een even belangrijk spectrum, zowel aan de zijde van de definities als aan die van posities en meningen. Over het onderwerp kunnen tal van teksten en auteurs aangevoerd worden. Hier willen we een synthetische benadering voorstellen, voornamelijk gestaafd door een rapport van de 'Conseil du statut de la femme' (Québec), met als titel '*La prostitution: profession ou exploitation ? Une réflexion à poursuivre*⁴⁴.

Aan de ene kant van het spectrum vertegenwoordigt prostitutie een beroep zoals een ander, een activiteit die inkomsten genereert en waarvoor vrij gekozen kan worden. In die zin wordt ze gedefinieerd door Shannon Bell als "een bepaalde vorm van seksuele interactie in ruil voor een bepaalde vorm van betaling"⁴⁵. Deze definitie wordt gedeeld door de vertegenwoordigster van de Duitse regering (2002), Schewe-Gerigk, die stelt dat ze "aan de prostitutie een arbeidsstatuut wil geven zoals een ander"⁴⁶. Jo Bindman en Jo Doezema, vertegenwoordigsters van het 'Network of Sex Work Projects' en de 'Anti-Slavery International', stellen een gelijkaardige definitie voor: Sekswork bestaat erin "te onderhandelen en seksuele diensten aan te bieden tegen betaling, met of zonder tussenkomst van een derde partij. Er wordt

publiciteit gemaakt over deze diensten en ze worden erkend als zijnde beschikbaar op bepaalde plaatsen. De prijzen van deze diensten worden aangepast in functie van het spel van vraag en aanbod"⁴⁷.

Anderzijds is prostitutie de ultieme vorm van geweld tegenover vrouwen en vormt ze een uitbuitingssysteem, zowel op economisch als op sociaal vlak. In die zin moet voor Kathleen Barry "prostitutie, hoewel het vaak voorgesteld wordt als seksuele vrijheid, zich aanpassen aan de verwachtingen van de consumenten en is het een reactionaire repressieve seksuele daad"⁴⁸. Claudine Legardinier vervolledigt deze definitie door eraan toe te voegen dat "gekenmerkt door geld en machtsverhoudingen, in het bijzonder tussen mannen en vrouwen, prostitutie een puzzel is waar sociale wantoestanden in elkaar verstrengeld zijn. Het is een recuperatieplaats met financiële oogmerken, verzwegen miserie, mislukking en alle soorten ongelijkheden, dat uitgegroeid is tot een gigantisch georganiseerd systeem, een internationale industrie van vrouwen-, mannen- en kindereerbuiting"⁴⁹. Marie-Victoire Louis stelt dan weer een globalere definitie voor: "Het prostitutiesysteem is een systeem van overheersing over de seksen, lichamen en dus over menselijke wezens. Dit systeem legt relaties met 'klanten' die door pooiers (natuurlijke en rechtspersonen), tegen vergoeding, commerciële toegang verleend wordt tot lichamen en geslachtsdelen van andere mensen, (overwegend) van vrouwen..."⁵⁰.

44 Lavallée, D. (2003). « La prostitution : profession ou exploitation ? », *Éthique publique* [En ligne], vol. 5, n° 2,

45 Bell, S. (1994). *Reading, Writing and Rewriting the Prostitute Body*, Bloomington, Indiana University Press, p. 1.

46 Citée dans N. Versieux, « Prostitution : l'Europe divisée », *L'Express*, 8 mars 2001, Retrieved from <https://bit.ly/2RTmALS>

47 Bindman, J. et J. Doezema. (1997). *Redifining Prostitution as Sex Work on The International Agenda*, Anti-Slavery International et Network of Sex Work Projects, 1997, p. 13.

48 Barry, K. (1995). *The Prostitution of Sexuality*, New York, New York University Press, p. 38.

49 Legardinier, C. (1996). *La prostitution*, Paris, Milan, p. 3.

50 Louis, M.-V. (2000). « Vers la marchandisation légale du corps humain ? Non à l'Europe proxénète », *Femmes Info*, no. 89, p. 8.

Gepubliceerd te Brussel in december 2019

Deze fiche 'Seksuele uitbuiting en internationale bescherming' maakt deel uit van een geheel van 15 didactische fiches, bestemd voor professionals binnen het opvangnetwerk. De bedoeling is een beter begrip te krijgen van gendergerelateerd geweld in het kader van internationale bescherming en hierop te kunnen inspelen.

Deze publicatie werd uitgewerkt, geproduceerd, uitgegeven en gepubliceerd door GAMS België, in partnerschap met Intact en de European Family Justice Center Alliance (EFJCA), met bijdragen van diverse organisaties (isala asbl, La Voix des femmes asbl, Le Monde selon les femmes asbl, Merhaba vzw, Payoke vzw, SOS Viol asbl), in het kader van het project 'Gender-Based Violence and Asylum: an integrated approach'. Het project werd gefinancierd door het programma 'Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF)' van de Europese Commissie (D. G. Migration and Home Affairs).

Het geheel van de fiches en de namen van de personen die bijgedragen hebben tot deze opdracht, vindt men op de website www.gbv-asylum-hub.be

Verantwoordelijke uitgever

GAMS Belgique - GAMS België

Gabrielle Petitstraat, 6 - 1080 Brussel
www.gams.be
info@gams.be

Voor de specifieke fiche 'Seksuele uitbuiting en internationale bescherming' kon beroep gedaan worden op de expertise van **isala asbl**
www.isalaasbl.be

Dit project werd financieel ondersteund door

Towards a more integrated migration policy, made possible by the AMIF

In partnerschap met

